

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
NIILO JÄÄSKINEN IŠVADA,
pateikta 2015 m. balandžio 23 d.¹

Byla C-69/14

Dragoș Constantin Târșia
prieš
Statul român
ir

Serviciul public comunitar regim permise de conducere si înmatriculare a autovehiculelor

(Tribunalul Sibiu (Rumunija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos galima atnaujinti procesą dėl Sąjungos teisei prieštaraujančių įsiteisėjusių (teismo) sprendimų administracinėse, bet ne civilinėse bylose —
Prašymas atnaujinti procesą dėl įsiteisėjusio sprendimo, priimto civilinėje byloje dėl aplinkos taršos mokesčio už variklines transporto priemones — Res judicata — Veiksmingumo ir lygiavertiškumo principai — Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis“

I – Įvadas

1. 2007 m. ieškovas Rumunijos civilinių bylų teisme iškėlė bylą dėl specialaus variklinių transporto priemonių mokesčio, kurį jis sumokėjo už įvežtą iš kitos valstybės narės automobilį, grąžinimo. Šį mokestį reikėjo sumokėti, nes tam, kad automobilis atitinkamos valstybės institucijos būtų įregistruotas Rumunijoje, buvo būtina pateikti įrodymą, kad sumokėtas specialus variklinių transporto priemonių mokestis. Vėliau, 2011 m. balandžio mėn., Sprendime *Tatu* Teisingumo Teismas pripažino, jog SESV 110 straipsniu Rumunijai draudžiama įvesti taršos mokestį už pirmą kartą šioje valstybėje narėje registruojamas variklines transporto priemones, jei ši mokestinė priemonė yra tokia, kad ja atgrasoma nuo kitose valstybėse narėse pirktų naudotų transporto priemonių eksploatavimo Rumunijoje, tačiau neatgrasoma nuo tokio paties amžiaus ir nusidėvėjimo naudotų transporto priemonių pirkimo nacionalinėje rinkoje².

2. Prieš Teisingumo Teismui priimant sprendimą dėl *Tatu*, ieškovo ieškinys dėl specialaus mokesčio dalies, atitinkančios taršos mokestį, grąžinimo buvo atmetas civilinėje byloje priimtu sprendimu, kuris yra įsiteisėjęs pagal Rumunijos teisę. Dėl to ieškovas tvirtina, kad pagal Sąjungos teisę jam turi būti suteikta galimybė šį mokestį susigrąžinti, ypač atsižvelgiant į tai, kad Rumunijos teisės aktuose yra numatyta išimtis dėl sprendimų, kurie, kaip paaiškėjo, yra nesuderinami su ES teise, *res judicata* galios, tačiau išimtis numatyta tik administracinėse bylose priimtiems sprendimams.

¹ — Originalo kalba: anglų.

² — Sprendimas *Tatu* (C-402/09, EU:C:2011:219).

3. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką pažeidžiant ES teisę surinkti mokesčiai ir valstybei sumokėtos arba jos surinktos su šiuo mokesčiu tiesiogiai susijusios sumos turi būti gražintos su palūkanomis, kad būtų atkurta situacija prieš surenkant sumą³. Tačiau tuo pačiu metu Teisingumo Teismas pripažino, kad *res judicata* principas, kuris yra įtvirtintas visų valstybių narių teisinėse sistemose ir pačioje Sąjungos teisėje⁴, įsiteisėjusiems nacionalinių teismų sprendimams taikomas net ir tuo atveju, jeigu prieštarauja Sąjungos teisei⁵. Tai reiškia, kad tam tikromis aplinkybėmis gražinti tokius mokesčius gali būti (teisėtai) atsisakyta.

4. Tačiau dėl Sąjungos teisėje nustatytų valstybių narių procesinės autonomijos apribojimų tais atvejais, kai nacionalinėje teisėje yra numatytos *res judicata* principo išimtys ir tam tikromis aplinkybėmis leidžiama atnaujinti procesą dėl įsigaliojusių sprendimų, turi būti galimybė šia išimtimi pasinaudoti ir tuo atveju, kai ginčijamas įsigaliojęs sprendimas neatitinka Sąjungos teisės⁶.

5. Taigi nagrinėjamoje byloje Teisingumo Teismui suteikiama galimybė plėtoti savo praktiką, susijusią su *res judicata* principo ir Sąjungos teisės viršenybės santykiu. Kalbant konkrečiau, jis turi būti vertinamas atsižvelgiant į ESS 4 straipsnio 3 dalyje numatytą lojalaus bendradarbiavimo principą, įvairias Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos nuostatas, ypač į 47 straipsnyje įtvirtintą teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir Chartijos 20 straipsnyje garantuojamą lygybę prieš įstatymą, kartu su įprastiniais pagrindais, kuriais remiantis buvo ginčijama nacionalinių taisyklių, susijusių su *res judicata*, atitiktis Sąjungos teisei, t. y. veiksmingumo ir lygiavertiškumo principams⁷.

II – Teisinė sistema

6. Rumunijos Konstitucijos 148 straipsnyje⁸ įtvirtinta Sąjungos teisės viršenybė, ir parlamentas, Rumunijos Prezidentas, vyriausybė ir teismai yra įpareigoti ją užtikrinti.

7. Rumunijos civilinio proceso kodekso⁹ 322 straipsnyje numatyta:

„Procesas dėl įsigaliojusio teismo sprendimo pateikus apeliacinį skundą arba jo nepateikus ir dėl sprendimo dėl apeliacinio teismo sprendimo esmės gali būti atnaujintas šiais atvejais:

<...>9 Europos Žmogaus Teisių Teismui pripažinus, kad teismo sprendimu yra padarytas teisių arba pagrindinių laisvių pažeidimas, kuris ir toliau kelia sunkių padarinių, kurie gali būti pašalinti tik atnaujinus procesą;

3 — Sprendimas *Manea* (C-76/14, EU:C:2015:216) 46 ir 50 punktai. Taip pat žr. Sprendimo *Nicula* (C-331/13, EU:C:2014:2285) 27 ir 28 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką.

4 — Teisingumo Teismas taip pat patvirtino, kad *res judicata* principas taikomas ir jo sprendimams. Žr., pvz., Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas* (C-526/08, EU:C:2010:379) 27 punktą ir Sprendimo *ThyssenKrupp Nirosta / Komisija* (C-352/09 P, EU:C:2011:191) 123 punktą.

5 — Žr. Sprendimą *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067); Sprendimą *Fallimento Olimpiclub* (C-2/08, EU:C:2009:506); Sprendimą *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78); Sprendimą *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434); Sprendimą *i21 Germany ir Arcor* (C-392/04 ir C-422/04, EU:C:2006:586); Sprendimą *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178); Sprendimą *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17). *Res judicata* ir arbitražo proceso klausimu žr. Sprendimą *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269); Sprendimą *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, EU:C:2009:615). Taip pat žr. Sprendime *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513) aptartą *res judicata* svarbą rengiant taisykles dėl valstybių narių teisminių institucijų padarytų Sąjungos taisyklių pažeidimų.

6 — Pz., Sprendimo *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178) 22 punktas ir jame nurodyta teismo praktika; Sprendimo *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067) 62 punktas.

7 — Žr. neseniai priimtą Sprendimą *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067).

8 — 1991 m. lapkričio 21 d. Konstitucija, pakeista ir papildyta įstatymu Nr. 429/2003, iš naujo paskelbta *Monitorul Oficial al României* Nr. 767, 2003 m. spalio 31 d.

9 — *Codul de procedură civilă*, paskelbtas pakeistu ir papildytu 1865 m. rugsėjo 9 d. dekretu, iš naujo paskelbtu *Monitorul Oficial al României* (I dalis, Nr. 45, su pakeitimais ir papildymais, 1948 m. vasario 24 d.), galiojusių iki 2013 m. vasario 15 d.

10 jeigu sprendimui įsiteisėjus *Curtea Constituțională* (Konstitucinis Teismas) byloje (dėl atitikties Konstitucijai) pripažįsta, kad įstatymas, potvarkis ar teismui pateiktame prašyme nurodyta tam tikra įstatymo ar potvarkio nuostata arba kitos ginčijamų priemonių nuostatos, kurios neabejotinai negali būti atskirtos nuo *Curtea Constituțională* vertinti pateiktų nuostatų, prieštarauja Konstitucijai.“

8. Administracinės teisenos įstatymo Nr. 554/2004¹⁰ 21 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „Civilinio proceso kodekse numatytų veiksmų galima imtis dėl administracinių ginčų nagrinėjimo institucijų priimtų neatšaukiamų ir įsigaliojusių sprendimų“.

9. Įstatymo Nr. 554/2004¹¹ 21 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad, „be Civilinio proceso kodekse nurodytų bylos atnaujinimo pagrindų, byla gali būti atnaujinta dėl sprendimų, kuriais užbaigiamas procesas ir kurie įsiteisėjo, jeigu jais pažeidžiamas Bendrijos teisės viršenybės principas su vėlesniais pakeitimais, įtvirtintas Rumunijos Konstitucijos 148 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su 20 straipsnio 2 dalimi.

10. Remiantis Rumunijos mokestinių ginčų nagrinėjimo kodekso 175 straipsnio 1 dalimi¹², bet koks mokestinis reikalavimas ir visi mokestiniai administraciniai aktai gali būti ginčijami. Kai prieštaravimas pareiškiamas vidaus administraciniu skundu, tai neužkerta kelio asmenims, nukentėjusiems dėl priimto arba nepriimto mokestinio administracinio akto, galimybės įstatymų numatyta tvarka kreiptis į teismą. Sprendimas, kompetentingos institucijos priimtas dėl ginčijamo mokestinio reikalavimo, pagal Mokestinių ginčų nagrinėjimo kodekso 188 straipsnio 2 dalį gali būti skundžiamas kompetentingai administracinių ginčų nagrinėjimo institucijai.

11. Nepaprastuoju potvarkiu Nr. 50/2008 (*Ordonanța de urgență a Guvernului*, toliau – OUG) nustatytas mokestis (vadinamasis aplinkos taršos mokestis) už M1–M3 ir N1–N3 kategorijų variklines transporto priemonės¹³.

III – Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

12. 2007 m. gegužės 3 d. ieškovas pagrindinėje byloje D. C. Târșia įsigijo automobilį, kuris anksčiau buvo registruotas Prancūzijoje. Kaip jau minėta, tuo metu automobilį registruojant Rumunijoje buvo reikalaujama pateikti įrodymą, kad sumokėtas specialus variklinėms transporto priemonėms taikomas mokestis. Ši variklinė transporto priemonė buvo įregistruota 2007 m. birželio 6 d. – tik po to, kai ieškovas 2007 m. birželio 5 d. sumokėjo 6 899,51 RON specialų variklinių transporto priemonių mokestį.

10 — 2004 m. gruodžio 2 d. *Legea contenciosului administrative* Nr. 554, paskelbta *Monitorul Oficial al României* Nr. 1154 2004 m. gruodžio 7 d., su pakeitimais ir papildymais.

11 — Priimta Įstatymo Nr. 262/2007, 2007 m. liepos 30 d. paskelbto *Monitorul Oficial al României* Nr. 510 ir panaikinto Įstatymu Nr. 299/2011, 2011 m. gruodžio 22 d. paskelbtu *Monitorul Oficial al României* Nr. 916, 1 straipsnio 30 punktu. *Curtea Constituțională* sprendimu Nr. 1039/2012 šis įstatymas paskelbtas prieštaraujančiu Konstitucijai.

12 — Priimta 2003 m. gruodžio 24 d. Vyriausybės potvarkiu Nr. 92. Pakeista ir vėliau papildyta redakcija 2007 m. liepos 31 d. iš naujo paskelbta *Monitorul Oficial al României* Nr. 513.

13 — 2008 m. balandžio 21 d. Nepaprastuoju vyriausybės potvarkiu Nr. 50/2008, kuriuo nustatytas aplinkos taršos mokestis už variklines transporto priemonės (*Ordonanța de urgență a Guvernului Nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule*) (*Monitorul Oficial al României*, Partea I, Nr. 327, 2008 m. balandžio 25 d.; toliau – OUG Nr. 50/2008), kuris įsigaliojo 2008 m. liepos 1 d., 3 straipsniu nustatytas aplinkos taršos mokestis už M1–M3 ir N1–N3 kategorijų variklines transporto priemonės. Prie M kategorijos priskiriamos „variklinės transporto priemonės su ne mažiau kaip keturiais ratais, suprojektuotos ir pagamintos keleiviams vežti“. Prie N kategorijos priskiriamos „variklinės transporto priemonės su ne mažiau kaip keturiais ratais, suprojektuotos ir pagamintos kroviniams vežti“. Taip pat žr. 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/46/EB, nustatančios variklinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinių dalių ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo pagrindus (toliau – Pagrindų direktyva), II priedą (OL L 263, 2007, p. 1).

13. Ieškovas pateikė teismui civilinį ieškinį, reikalaudamas šį mokestį gražinti ir tvirtindamas, kad nustatytas mokestis prieštarauja EB sutarties 90 straipsniui (dabar SESV 110 straipsnis), nes juo nustatyta diskriminacinė vidaus apmokestinimo priemonė, taikoma prekėms iš kitų valstybių narių, kuri gerokai viršija mokesčius, kuriais apmokestinamos panašios nacionalinėje rinkoje esančios prekės. 2007 m. gruodžio 13 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 6553/2007 *Judecătoria Sibiu* (Sibiu pirmosios instancijos teismas) patenkino ieškinį ir įpareigojo Rumunijos valstybę gražinti mokestį.

14. Rumunijos valstybė šį sprendimą apskundė apeliacine tvarka. *Tribunalul Sibiu* (Sibiu apygardos teismas) sprendimu Nr. 401/2008 apeliacinis skundas buvo patenkintas ir Rumunijos valstybė buvo įpareigota gražinti tik dalį sumokėto mokesčio, t. y. skirtumą tarp 2007 m. birželio 5 d. sumokėto specialaus variklinėms transporto priemonėms taikomo mokesčio ir pagal OUG Nr. 50/2008 sumokėtos aplinkos taršos mokesčio už variklines transporto priemones sumos¹⁴.

15. 2011 m. rugsėjo 29 d. D. C. Târşia kreipėsi dėl *Tribunalul Sibiu* sprendimo civilinėje byloje Nr. 401/2008 pakeitimo motyvuodamas Įstatymo Nr. 554/2004 21 straipsnio 2 dalimi ir Teisingumo Teismo 2011 m. balandžio 7 d. Sprendimu *Tatu* (C-402/09, EU:C:2011:219), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal SESV 110 straipsnį tokie mokesčiai, kaip OUG Nr. 50/2008 nustatytas aplinkos taršos mokestis už variklines transporto priemones, prieštarauja Sąjungos teisei. D. C. Târşia įrodinėjo, kad, vadovaujantis Sąjungos teisės viršenybės principu ir Sprendime *Tatu* Teisingumo Teismo padarytomis išvadomis, jis turi teisę susigrąžinti visus sumokėtus mokesčius.

16. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tuo proceso etapu sprendimo civilinėje byloje Nr. 401/2008 nebuvo galima ginčyti bendrosios kompetencijos teismuose. Civiliniame procese nenumatyta Įstatymo Nr. 554/2004 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtintai teisei analogiška procesinė teisė, susijusi su įsigaliojusiais teismų sprendimais, kuriais pažeidžiamas Sąjungos teisės viršenybės principas. Dėl to, *Tribunalul Sibiu* nuomone, remiantis SESV 267 straipsniu, Teisingumo Teismui buvo būtina pateikti šį klausimą:

„Ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17, 20, 21 ir 47 straipsnius, Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnį, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 110 straipsnį ir ES teisėje ir Teisingumo Teismo praktikoje įtvirtintą teisinio saugumo principą reikia aiškinti taip, kad jais draudžiamos tokios nuostatos, kaip Įstatymo Nr. 554/2004 21 straipsnio 2 dalis, pagal kurią, kai pažeidžiamas [Europos Sąjungos] teisės viršenybės principas, leidžiama atnaujinti bylą dėl nacionalinių teismų priimtų sprendimų tik administracinėse bylose, tačiau neleidžiama atnaujinti bylos dėl nacionalinių teismų sprendimų, priimtų kitose nei administracinės bylose (civilinėse arba baudžiamosiose bylose), nors atitinkamais sprendimais būtų pažeistas tas pats [Europos Sąjungos] viršenybės principas.“

17. Rašytines pastabas pateikė D. C. Târşia, Rumunijos ir Lenkijos vyriausybės ir Komisija. Jie visi dalyvavo 2015 m. sausio 27 d. vykusiame posėdyje.

IV – Priimtinumai

18. Mano nuomone, prejudicinis klausimas yra nepriimtinas tiek, kiek jame prašoma išaiškinti, ar draudimas atnaujinti procesą dėl nacionalinių teismų sprendimų baudžiamosiose bylose Europos Sąjungos teisės viršenybės principo pažeidimo atvejais pažeidžia Sąjungos teisę¹⁵.

14 — Remiantis Rumunijos pateiktomis rašytinėmis pastabomis, kurių D. C. Târşia neginčijo, 2008 m. birželio 13 d. išimties tvarka jis pateikė prašymą panaikinti sprendimą civilinėje byloje Nr. 401/2008, tačiau 2008 m. rugsėjo 24 d. jį atsiėmė.

15 — Nacionalinis teismas taip pat remiasi Chartijos 17 straipsniu (teisė į nuosavybę) ir 21 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas). Šios nuostatos yra šiek tiek susijusios su nagrinėjamais klausimais tuo požiūriu, kad reikalavimas, susijęs su sumokėto pernelyg didelio mokesčio grąžinimu, Rumunijos teisėje pagal Mokestinių ginčų nagrinėjimo kodekso 21 straipsnio 1 ir 4 dalis yra laikomos nuosavybės teise, o taršos mokesčio neteisėtas pobūdis yra susijęs su diskriminavimu įvežtų naudotų automobilių atžvilgiu. Tačiau šios nuostatos šios bylos teisei analizei nėra labai naudingos, todėl neketinu jų išsamiau nagrinėti.

19. Kaip nurodyta Lenkijos rašytinėse pastabose, ši klausimo dalis yra vien hipotetinė, atsižvelgiant į tai, kad *res judicata* principo taikymas sprendimams baudžiamosiose bylose nėra susijęs su pagrindinės bylos objektu. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką galima atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo tuomet, kai akivaizdu, jog prašomas ES teisės išaiškinimas neturi ryšio su pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis ar dalyku arba kai problema yra hipotetinė¹⁶. Kadangi pagrindinė byla nėra susijusi su baudžiamojoje byloje priimtu sprendimu, pateiktas klausimas yra nepriimtinas tiek, kiek jis susijęs su Rumunijos baudžiamojo proceso teisės atitikties ES teisei išaiškinimu.

V – Analizė

A – Teisingumo Teismo praktika dėl *res judicata* principo

20. ES teisė nenustato nacionaliniams teismams pareigos netaikyti vidaus proceso taisyklių, suteikiančių sprendimui *res judicata* galią, net jei tai leistų nacionaliniam teismui užkirsti kelią ginčijamu sprendimu padarytam Sąjungos teisės pažeidimui¹⁷. Taigi, pagal ES teisę ieškovai negali remtis Teisingumo Teismo sprendimais, priimtais pasibaigus valstybės narės nustatytam senaties terminui, norėdami pašalinti pažeidimą, kurį būtų buvę galima ginčyti atitinkamu laiku. Pagal ES teisę *res judicata* principu apsaugomi neteislingai priimti sprendimai¹⁸.

21. Ši situacija pasikeičia, jeigu *valstybės narės teisės* normoje yra numatyta *res judicata* principo taikymo išimtis. Tokiu atveju ji turi būti taikoma su ES teise susijusiems sprendimams, kurie yra analogiški nacionalinio pobūdžio ieškiniams, kuriems taikoma išimtis. Be to, valstybių narių išimtys, susijusios su *res judicata* principu, neturi būti suformuluotos taip, kad naudojimasis ES teisėje nustatytomis teisėmis taptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas¹⁹.

22. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas pripažino, kad pagal valstybių narių teisę *res judicata* principo išimtys gali būti taikomos, siekiant nustatyti pagrįstus terminus pareikšti ieškinius teisinio saugumo sumetimais. Tačiau dėl tokių terminų naudojimasis ES teisėje nustatytomis teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas²⁰.

23. Priešingai, tais atvejais, kai ginčai nebuvo susiję su nacionalinėmis *res judicata* principui taikomomis išimtimis, kuriomis, kaip ir pagrindinėje byloje, ieškovai remiasi, siekdami užtikrinti ES teisėje įtvirtintas teises, ir prašo pateikti platų valstybės narės normų, susijusių su *res judicata* principu, pagal kurį apsaugomi galimai ES teisę pažeidžiantys *nacionalinių* teismų sprendimai, išaiškinimą, Teisingumo Teismas pasisakė už ES teisės viršenybę prieš *res judicata*²¹.

16 — Žr. Sprendimo *Ērsekcsanádi Mezőgazdasági* (C-56/13, EU:C:2014:352) 36 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

17 — Sprendimo *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178) 21 punktas. Ši taisyklė yra glaudžiai susijusi su ieškovų, kurie siekia užtikrinti ES teisėje numatytų teisių vykdymą, pareiga laikytis pagrįstų valstybės narės nustatytų terminų pareikšti ieškinius. Kitaip tariant, tai, kad Teisingumo Teismas gali konstatuoti ES teisės pažeidimą, iš esmės neturi poveikio senaties termino eigos pradžiai. Ši pareiga netaikoma tik tuo atveju, kai ieškovas nepaduoda ieškiniu laiku dėl pažeidėjo kaltės. Žr. Sprendimo *Iaia ir kt.* (C-452/09, EU:C:2011:323) 17, 18, 21, 22 punktus ir jame nurodytą teismo praktiką.

18 — Taip pat žr. generalinį advokato L. A. Geelhoed išvados byloje *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2006:576) 46 punktą.

19 — Sprendimo *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178) 22 punktas ir jame nurodyta teismo praktika; Sprendimo *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067) 62 punktas.

20 — Žr. Sprendimo *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78) 58 ir 59 punktus. Taip pat žr. Sprendimą *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) ir Sprendimą *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, EU:C:2009:615).

21 — Žr. Sprendimą *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067); Sprendimą *Fallimento Olimpiclub* (C-2/08, EU:C:2009:506); Sprendimą *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434). Pavyzdžiui, Sprendimo *Lucchini* 62 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad „pagalbos priemonės ar pagalbos sistemos suderinamumo su bendrąja rinka vertinimas priklauso išimtinai Komisijos, kuri veikia kontroliuojama Bendrijos teismo, kompetencijai. Ši taisyklė taikoma vidaus teisės sistemoje, remiantis Bendrijos teisės viršenybės principu“; Sprendimo *Impresa Pizzarotti* 61 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „Sprendimas *Lucchini* paremtas išskirtinėmis aplinkybėmis, kuriomis buvo nagrinėjami principai, reguliuojantys valstybių narių ir Europos Sąjungos kompetencijų pasidalijimą valstybės pagalbos srityje“.

24. Prieš tolesnę analizę primintini du kiti svarbiausi sprendimai, t. y. *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17) ir *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513). Sprendimas *Kühne & Heitz* susijęs su sąlygomis, kuriomis administracinė institucija privalėjo atnaujinti procesą dėl vieno iš savo įsigaliojusių sprendimų, kuris prieštaravo vėliau priimam Teisingumo Teismo sprendimui. Sprendimas *Kühne & Heitz* buvo susijęs su žemesniu lygiu priimamais sprendimais negu pagrindinėje byloje ir jame konkrečiai buvo nagrinėjamas klausimas, ar Olandijos mokesčių institucija dėl vėlesnio Teisingumo Teismo sprendimo turėjo atnaujinti procesą dėl savo įsigaliojusio administracinio sprendimo. Be to, nuo nagrinėjamos bylos ji skiriasi ir savo pagrindais, kurie yra panašūs į tuos, kuriais Teisingumo Teismas rėmėsi Sprendime *Kapferer*²².

25. Sprendime *Köbler* buvo nagrinėjama valstybių narių pareiga atlyginti aukščiausiosios instancijos nacionalinio teismo, tuo atveju – Austrijos, sprendimu padarytus nuostolius, nes atitinkamas teismo sprendimas prieštaravo ES teisei. Dėl šios priežasties Sprendimas *Köbler* yra susijęs tik su tokia situacija, kuri gali susidaryti *po* pagrindinės bylos, t. y. pareiškėjui iškėlus bylą Rumunijos valstybei dėl galimų nuostolių tuo atveju, jeigu paaiškėtų, kad neįmanoma susigrąžinti aplinkos taršos mokesčio²³.

26. Kaip matyti iš pirmiau pateiktos analizės, nėra tokio Teisingumo Teismo sprendimo, kuriame nagrinėjama situacija būtų tapati tai, su kuria susidūrė D. C. Täršia. Nors pagrindinėje byloje kylantys teisiniai klausimai turi būti vertinami atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką *res judicata* principo klausimais, jie pirmiausia nagrinėtini remiantis ES teisės, susijusios su teise į veiksmingą teisinę gynybą, principais. Prie šių klausimų dabar ir pereisiu.

B – *Ginčijamų nacionalinių normų atitiktis ES teisei vertinimas*

1. Ar Rumunijos procesinė teisė užtikrina teisę į veiksmingą ES teisėje numatytų teisių teisinę apsaugą, kuri yra ginčo dalykas?

27. Pažymėtina, kad nagrinėjamos bylos atveju Rumunijos įstatymuose yra numatyta konkreti galimybė panaikinti teismų sprendimus, kurie, atsižvelgiant į vėlesnę Teisingumo Teismo praktiką, neatitinka ES teisės. Tačiau tokia galimybė apribota administracinėse bylose priimtais sprendimais ir netaikoma civilinėse bylose priimtiems sprendimams panaikinti. Taip yra nepaisant to, kad Rumunijos teisėje yra numatyta, kad civilinėse bylose priimti sprendimai, kurie vėliau Rumunijos Konstitucinio Teismo nutarimu pripažįstami pažeidžiančiais Rumunijos konstitucinę teisę, taip pat gali būti panaikinti.

28. Iš pradžių svarbu atsižvelgti į kitas ESS 4 straipsnio 3 dalyje valstybėms narėms, įskaitant ir jų teismus, nustatytos lojalaus bendradarbiavimo pareigos ribas. Šioje nuostatoje numatyta: „kad užtikrintų pagal Sutartis <...> atsirandančių pareigų vykdymą, valstybės narės imasi bet kurių reikiamų bendrų ar specialių priemonių“ ir „nesiima jokių priemonių, kurios gali trukdyti siekti Sąjungos tikslų“. Šią pareigą reikia aiškinti kartu su ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa. Joje teigiama, kad „valstybės narės privalo numatyti teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse“.

22 — Sprendimo *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178) 23 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „net jeigu [Sprendime *Kühne & Heitz*] nustatyti principai galėtų būti taikomi tokiam kontekste, kuris, kaip ir pagrindinėje byloje, yra susijęs su įsiteisėjusiu teismo sprendimu, reikia priminti, kad tas pats sprendimas atitinkamos institucijos pareigą pagal EB 10 straipsnį peržiūrėti įsigaliojusį sprendimą, kuris, kaip išaiškėjo, buvo priimtas pažeidžiant Bendrijos teisę, susieja su sąlyga, būtent, kad pagal nacionalinę teisę minėta institucija turi teisę šį sprendimą peržiūrėti (žr. minėto sprendimo 26 ir 28 punktus). Tačiau šiuo atveju pakanka priminti, kad iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo sprendimo yra aišku, jog minėta sąlyga nėra įvykdyta“.

23 — Šiuo klausimu paminėtini du Suomijos teismų praktikos pavyzdžiai. Aukščiausiasis administracinis teismas 2013 m. konstatavo, kad ieškiniai dėl variklinių transporto priemonių mokesčiui taikyto PVM, kuris prieštaravo Teisingumo Teismo sprendime *Komisija / Suomija* (C-10/08, EU:C:2009:171) pateiktam išaiškinimui, grąžinimo negalėjo būti reikiama praėjus bendram mokestinėse bylose taikomam penkerių metų terminui (žr. Sprendimą *KHO* 2013:199). Aukščiausiasis Teismas, priešingai, laikėsi nuomonės, kad dėl tokio apmokestinimo valstybė už nuostolius buvo atsakinga pagal Sprendimą *Francovich* (žr. Sprendimą *KKO* 2013:58).

29. Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad „dėl valstybių narių turimų numatyti teisių gynimo priemonių <...> nei SESV, nei ESS 19 straipsniu nebuvo siekiama Europos Sąjungos teisės laikymosi tikslu sukurti nacionaliniuose teismuose įgyvendinamų papildomų teisinių priemonių, be tų, kurios jau įtvirtintos nacionalinėje teisėje“²⁴. Papildomai pridurta, kad „kitais būdais tik tuo atveju, jei iš nagrinėjamos nacionalinės teisės sistemos struktūros būtų matyti, kad nėra jokių gynbos priemonių, leidžiančių, nors ir netiesiogiai, užtikrinti iš Europos Sąjungos teisės kylančių teisės subjektų teisių laikymąsi, arba jei vienintelis būdas kreiptis į teismą būtų priverstinis tų teisės subjektų padarytas šios teisės pažeidimas“²⁵ (išskirta mano).

30. Teisę į veiksmingą teisinę gynybą Chartijos 47 straipsnio 1 dalis garantuoja visiems, kurių pažeistos teisės, garantuojamos ES teisės. Neabejotina, kad, atsisakydamos suteikti teisę susigrąžinti aplinkos taršos mokesčio dydžio specialaus transporto priemonių mokesčio dalį ir tuo pažeisdamos SESV 110 straipsnį, Rumunijos institucijos įgyvendino ES teisę, kaip suprantama pagal ES Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Kai valstybė narė nustato mokestį, pažeisdama pirminę ir net antrinę ES teisę, ginčijamos valstybės narės priemonės, kaip ir reikalaujama, pagal savo objektą yra susijusios su materialinėmis Sąjungos normomis²⁶. Teisingumo Teismo praktika taip pat patvirtina, kad tais atvejais, kai asmuo teisme siekia apginti savo teises dėl valstybei narei taikant Sąjungos teisę padaryto Sąjungos teisės pažeidimo, valstybės narės teismams privalomi visi Chartijos 47 straipsnio reikalavimai²⁷.

31. Nesant nacionalinių mokesčių grąžinimo sritį reguliuojančių ES teisės normų, kiekviena valstybė narė, remdamasi savo proceso autonomijos principu, savo nacionalinės teisės sistemoje turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti išsamias ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių mokesčių mokėtojų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles. Tačiau valstybės narės kiekvienu atveju privalo užtikrinti veiksmingą šių teisių apsaugą. Ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių mokesčių mokėtojų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinės taisyklės neturi būti suformuluotos taip, kad naudojimasis ES teisėje nustatytais teisėmis taptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas²⁸.

32. Šiuo požiūriu Rumunijos teisės aktuose, konkrečiai Mokestinių bylų nagrinėjimo kodekse, yra numatyta galimybė mokesčių institucijų sprendimus ginčyti ir su neteisėtai nustatytais mokesčiais susijusius reikalavimus reikšti administracines ir mokesčių bylas nagrinėjančiuose teismuose²⁹ arba atitinkamai apeliacinių teismų administracinių ir mokestinių bylų kolegijose³⁰. Šie žalos atlyginimo būdai taikomi ir tais atvejais, kai sprendimai dėl mokesčių ginčijami remiantis Sąjungos teisėje įtvirtintomis teisėmis. Taigi Rumunijos teisės aktuose veiksminga teisminė šių teisių apsauga yra akivaizdžiai užtikrinta.

33. Be to, Administracinės teisenos įstatymo Nr. 544/2004 21 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė panaikinti administracinių ginčų nagrinėjimo institucijų galutinius sprendimus, kai pagal Teisingumo Teismo vėlesnį sprendimą paaiškėja, kad jie prieštarauja Sąjungos teisei. Vertinant pagal pirmiau nurodytą Teisingumo Teismo praktiką *res judicata* principo klausimu, tai netgi viršija Sąjungos teisės reikalavimus³¹.

24 — Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625) 103 punktas, kuriame cituojamas Sprendimo *Unibet* (C-432/05, EU:C:2007:163) 40 punktas.

25 — Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625) 104 punktas.

26 — Sprendimo *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105) 24 punktas.

27 — Sprendimas *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811).

28 — Sprendimo *Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation* (C-362/12, EU:C:2013:834) 31 ir 32 punktai.

29 — Administracines ir mokestines bylas pirmąja instancija nagrinėjančių teismų ir apeliacinių teismų administracinių ir mokestinių bylų kolegijų kompetencijų pasidalijimas išdėstytas Administracinės teisenos įstatymo Nr. 544/2004 10 straipsnyje.

30 — Mokestinių ginčų nagrinėjimo kodekso 21 straipsnio 4 dalis, 113, 175 ir 188 straipsniai.

31 — Žr. 20 punktą.

2. Sąjungos teisės klausimai, kurių kyla dėl nepakankamo atitinkamos Rumunijos procesinės teisės aiškumo

34. Kaip jau minėta, *visos* nacionalinės procesinės taisyklės, kurios yra svarbios užtikrinant Sąjungos teisės vykdymą, įskaitant *res judicata* principo išimtis, turi užtikrinti teisę į veiksmingą teisinę gynybą bei veiksmingumo ir lygiavertiškumo principus. Nagrinėjamoje byloje sunkumų kelia nepakankamas Rumunijos procesinės teisės aiškumas tuo metu, kai D. C. Târşia pirmą kartą teisme iškėlė civilinę bylą dėl 2007 m. sumokėto specialaus variklinėms transporto priemonėms taikomo mokesčio grąžinimo³².

35. Mano nuomone, abejotina, ar dėl nepakankamo Rumunijos procesinės teisės aiškumo buvo pažeistas Chartijos 47 straipsnis, Sąjungos teisės reikalavimai, susiję su teisiniu saugumu, ir ar dėl to taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga atgauti Sąjungos teisei prieštaraujantį aplinkos taršos mokesčių už automobilius.

36. Primintina, kad teismo sprendimą, dėl kurio nebuvo galima susigrąžinti aplinkos taršos mokesčio ir kuris buvo priimtas anksčiau nei Teisingumo Teismo sprendimas *Tatu* (C-402/09, EU:C:2011:219), priėmė civilinių bylų apeliacinis teismas (*Tribunalul Sibiu*) civilinėse bylose, išnagrinėjęs Rumunijos valstybės apeliacinį skundą dėl *Judecătoria Sibiu* pirmąją instanciją priimto sprendimo civilinėje byloje. Pagrindinė byla taip pat buvo nagrinėjama tame pačiame apeliaciniame teisme, t. y. *Tribunalul Sibiu*.

37. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad tokio pobūdžio ieškiniai buvo keliami ir administracines, ir civilines bylas nagrinėjančiuose Rumunijos teismuose. Dėl to keista, kad nagrinėjant bylą posėdyje Rumunijos vyriausybė tvirtino, kad *civilines bylas nagrinėjantys teismai yra visiškai nekompetentingi nagrinėti tokias bylas* ir kad kiekvienas Rumunijos teismas, kuriame iškeliama tokio pobūdžio byla, turi teisę arba net pareigą *ex officio* kelti klausimą dėl savo kompetencijos.

38. Taigi, tikrai nebuvo aišku, koks teisminis procesas taikytinas toje byloje dėl ginčijamo mokesčio grąžinimo³³. Nesvarbu, koks yra dabartinis teisingas procesas, tiesa ta, kad įsiteisėjęs (Rumunijos) teismo sprendimas (*Tribunalul Sibiu* sprendimas civilinėje byloje Nr. 401/2008), kuriuo atsisakyta grąžinti aplinkos taršos mokesčio dydžio specialaus transporto priemonių mokesčio dalį, turi *res judicata* galią. Tai ir sukėlė šią teisinę problemą.

39. Dėl to kyla abejonių, kurie Rumunijos teismai turi (arba turėjo) teisę nagrinėti ieškinius dėl tuo metu neteisėtai nustatyto aplinkos taršos mokesčio už automobilius. Darytina išvada, kad Rumunijos teisė šiuo klausimu buvo neaiški ir tai sukelia problemą, visų pirma dėl Chartijos 47 straipsnio.

3. Chartijos 47 straipsnis ir teisė į veiksmingą teisinę gynybą

40. Chartijos 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingas gynimo priemones teisme pagal šio straipsnio reikalavimus³⁴. Remiantis 47 straipsnio išaiškinimais, pirmoji jo dalis, numatanti teisę į veiksmingą teisinę gynybą, nors yra platesnė, tačiau paremta Europos žmogaus teisių konvencijos

32 — Bylos medžiagoje nenurodyta bylos iškėlimo data.

33 — Posėdyje D. C. Târşia tvirtino, kad šis neaiškumas Rumunijos Aukščiausiojo Kasacinio Teismo sprendimu Nr. 24/2011 išaiškintas dar prieš jam iškeliant antrąją bylą, kurioje jis rėmėsi *res judicata* principo išimtimi, tačiau tai padaryta po to, kai buvo iškelta pradinė byla dėl sumokėto specialaus mokesčio už variklines transporto priemones.

34 — Chartijos 47 straipsnyje numatyta papildoma konkretesnė teisių gynimo apsauga, kaip antai reikalavimas, kad byla būtų išnagrinėta per kuo trumpesnę laiką teisingai ir viešai pagal įstatymą įsteigta nepriklausomame ir nešališkame teisme, kad būtų užtikrinamos teisės į gynybą ir teisinę pagalbą.

(toliau – EŽTK) 13 straipsnyje įtvirtinta apsauga³⁵. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį šioje Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta šioje konvencijoje, nors Sąjunga gali užtikrinti ir platesnę apsaugą.

41. Remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, susijusia su EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi, teisminės peržiūros sistemos turi būti „pakankamai nuoseklios ir aiškos“, kad būtų sudaryta galimybė „praktiškai ir veiksmingai kreiptis“ į teismą³⁶. Jeigu taisyklės yra „tokios sudėtingos“, kad sukuria „teisinį nesaugumą“, tai prilygsta 6 straipsnio 1 dalies pažeidimui³⁷. Žmogaus Teisių Teismas taip pat pripažino, kad teisminėms gynybos priemonėms būtinos „pakankamos garantijos, kad galimybes pasinaudoti esamomis teisių gynimo priemonėmis tvarka nebūtų netinkamai suprasta“³⁸. Be to, nepagrįstas procesinis reikalavimas gali reikšti teisės kreiptis į teismą pažeidimą³⁹. Europos Žmogaus Teisių Teismas neseniai dar kartą patvirtino, kad „valdžios institucijos vidaus teisės aktų turi laikytis ir juos taikyti numatomi ir nuosekliai“, „privalomi elementai turi būti pakankamai išaiškinti ir skaidrūs praktikoje, kad būtų užtikrintas teisinis ir procesinis saugumas“⁴⁰. Procesinės taisyklės turi padėti siekti teisinio saugumo ir tinkamo teisingumo vykdymo tikslų. Jos neturi „sukurti kliūties, kuria iš bylos šalies būtų atimta galimybė, kad jo bylą iš esmės išnagrinėtų kompetentingas teismas“⁴¹.

42. Be to, primintina, kad, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, „prie šių pagrindinių Sąjungos principų priskiriamas teisinio saugumo principas, pagal kurį reikalaujama, kad teisės aktai, privatiems asmenims sukeliantys nepalankių pasekmių, būtų aiškūs, tikslūs ir *teisės subjektai galėtų numatyti jų taikymą*“ (išskirta mano)⁴².

43. Mano nuomone, atsižvelgiant į tai, kas jau išdėstyta, dėl to, kad nepakankamai aiškus teisminis procesas, taikytinas pažeidus Sąjungos teisę susigrąžinti nustatytus mokesčius, galima preziumuoti Chartijos 47 straipsnio pažeidimą tiek teisės į veiksmingą teisinę gynybą, tiek ir teisės į teisingumą požiūriu. Taip juo labiau būtų tuo atveju, jeigu *visiškai nekompetentingo teismo civilinėje byloje priimtas sprendimas galėtų įgyti res judicata* galią ir dėl to nebebūtų galima reikšti ieškinio dėl mokesčio grąžinimo kompetentingame civilines arba administracines bylas nagrinėjančiame teisme. Mano nuomone, visą Rumunijos procesinę teisę veiksmingos teisminės apsaugos sumokėto aplinkos taršos mokesčio už variklines transporto priemones grąžinimo atveju turėtų įvertinti būtent prašymą dėl prejudicinio sprendimo šioje byloje pateikęs nacionalinis teismas⁴³.

35 — Be to, išaiškinimuose teigiama, kad 47 straipsnio antroji dalis, numatanti, *inter alia*, teisingą bylos nagrinėjimą, atitinka EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisę.

36 — *Geoffre de la pradelle / Prancūzija*, 1992 m. gruodžio 16 d., A serija, Nr. 253-B, 35 punktas.

37 — Ten pat, 33 punktas. Taip pat žr. *Maširević / Serbija*, Nr. 30671/08, 2014 m. vasario 11 d., 48 punktas.

38 — *Bellet / Prancūzija*, 1995 m. gruodžio 4 d., A serija, Nr. 333-B, 37 punktas.

39 — *Bėleš ir kt. / Čekijos Respublika*, Nr. 47273/99, ECHR 2002-IX, 50 ir 51 punktai. *Omerović / Kroatija* (Nr. 2), Nr. 22980/09, 2013 m. gruodžio 5 d., 39 punktas, kuriame Teismas priminė, kad, „pernelyg griežtai aiškinant tam tikrą procesinę taisyklę, ieškovas gali netekti teisės kreiptis į teismą“.

40 — *Maširević / Serbija*, Nr. 30671/08, 2014 m. vasario 11 d., 50 punktas ir jame nurodyta teismo praktika. Ši byla susijusi su Aukščiausiojo Teismo pateiktu procesinės taisyklės, dėl kurios teisinis neaiškumas kilo net praktikams, išaiškinimu. Žr. 51 punktą.

41 — *Omerović / Kroatija* (Nr. 2), Nr. 22980/09, 2013 m. gruodžio 5 d., 39 punktas.

42 — Sprendimo *Akzo Nobel Chemicals and Akros Chemicals / Komisija* (C-550/07 P, EU:C:2010:512) 100 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

43 — Nepaisydamas to, primenu, kad Sprendimo *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811) 60 punkte Teisingumo Teismas priminė, kad veiksmingos teisminės apsaugos principui gali būti taikomi protingi apribojimai.

4. Ar dėl atitinkamų Rumunijos procesinių įstatymų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga susigrąžinti aplinkos taršos mokestį?

44. Teisingumo Teismas laikosi nuoseklios nuomonės, kad „kiekviena byla, kurioje kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos privatiems asmenims tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis Sąjungos teisės sistemos suteiktomis teisėmis, turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į šios nuostatos vaidmenį visame procese, jo eigą ir ypatumus įvairiose nacionalinėse instancijose. Todėl reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą“⁴⁴.

45. Šiuo atveju pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, kad nacionalinis teismas ir visos pastabas pateikusios šalys laikosi nuomonės, kad Įstatymo Nr. 554/2004 21 straipsnio 2 dalis negali būti taikoma civilinėse bylose. Man tai atrodo logiška, atsižvelgiant į tai, kad Rumunijos procesinėje teisėje aiškiai išskiriamos skirtingos teismo procesų formos. Tokiu atveju nuostatų, kuriomis nustatoma Įstatymo Nr. 554/2004 taikymo sritis, negalima aiškinti suteikiant civilines bylas nagrinėjantiems teismams galimybę jas taikyti ginčams, kurie *ratione materiae* yra administracinės arba mokesčių teisės pobūdžio. Jeigu tokia galimybė egzistuotų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas privalėtų atitinkamas nacionalines nuostatas aiškinti taip, kad būtų siekiama atitiktis Sąjungos teisei⁴⁵.

46. Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas turi įvertinti, ar dėl ginčijamų Rumunijos normų tapo praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga atgauti Sąjungos teisei prieštaraujantį aplinkos taršos mokestį. Pakanka paminėti, kad tokį poveikį padarė neaiškumas, ar aplinkos taršos mokesčio už automobilius susigrąžinimui turėtų būti taikomos civilinės ar administracinės teisinės gynybos priemonės.

5. Lygiavertiškumo ir lygybės prieš įstatymą principai

47. D. C. Târșia tvirtina, kad tai, jog Įstatymo Nr. 554/2004 21 straipsnio 2 dalyje numatyta *res judicata* principo išimtis netaikoma civilinėse bylose, pažeistų Chartijos 20 straipsnyje įtvirtintą lygybės prieš įstatymą ir lygiavertiškumo principą.

48. Kad būtų laikomasi lygiavertiškumo principo, būtina, kad atitinkama nacionalinė taisyklė būtų vienodai taikoma ir ieškiniams, grindžiamiems *ES teisės pažeidimu*, ir ieškiniams, grindžiamiems *nacionalinės teisės pažeidimu*, kurių tikslas ir pagrindas yra panašus⁴⁶.

49. Mano nuomone, tai, kad Rumunijos teisėje yra numatyta *res judicata* principo išimtis su Sąjungos teise susijusiose administracinėse bylose, bet nenumatyta civilinėse bylose dėl to paties ginčo dalyko, pagal Sąjungos teisę lygiavertiškumo principo nepažeidžia. Pagal lygiavertiškumo principą reikalaujama vienodai traktuoti panašius ieškinius, grindžiamus nacionaline teise ir Sąjungos teise, o ne skirtingų proceso formų pagal nacionalinę teisę lygiavertiškumo⁴⁷.

50. Bet kuriuo atveju yra pagrįsta, kad dėl sprendimų civilinėse, baudžiamosiose ir administracinėse bylose nuo *res judicata* principo nukrypstama dėl skirtingų priežasčių⁴⁸. Šių sprendimų pasekmės yra skirtingos, taip pat skiriasi ir teisinei politikai svarbiausi klausimai, į kuriuos atsižvelgiama nustatant *res judicata* principo išimtis (jei taikoma). Dėl sprendimų civilinėse bylose svarbiausia teisinis

44 — Sprendimo *Surgicare – Unidades de Saúde* (C-662/13, EU:C:2015:89) 28 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

45 — Pvz., Sprendimo *Impact* (C-268/06, EU:C:2008:223) 54 punktas.

46 — Sprendimo *Surgicare – Unidades de Saúde* (C-662/13, EU:C:2015:89) 30 punktas.

47 — Sprendimo *ÖBB Personenverkehr* (C-417/13, EU:C:2015:38) 74 dalis.

48 — Remiantis esamais šaltiniais atrodo, kad daugumoje Sąjungos teisių sistemų numatyti *res judicata* principo išimčių civilinėse, baudžiamosiose ir administracinėse bylose pagrindai nėra identiški.

saugumas ir teisinių santykių, kurie patvirtinami įsiteisėjusiu teismo sprendimu, stabilumas. Priešingai, proceso dėl baudžiamojo nuosprendžio atnaujinimo sąlygos neteisingai nuteisto asmens interesais neturėtų būti pernelyg griežtos. Administracinėje teisėje lankstesnė pozicija dėl proceso atnaujinimo dėl įsigaliojusių sprendimų negu dėl sprendimų civilinėse bylose gali būti pateisinama subjektyvių teisių apsaugos sumetimais ir teisėtų interesų principu.

51. Taigi D. C. Täršia tvirtinimas, kad *res judicata* principo išimtis dėl Sąjungos teisės apribojama administracinėmis bylomis, pažeidžia lygybę prieš įstatymą, yra nepagrįstas. Primintina, kad nevienodas požiūris pagal įstatymą būna tik tada, kai atitinkamos situacijos yra panašios⁴⁹. Dėl įsiteisėjusių sprendimų civilinėse ir administracinėse bylose taip nėra. Tais atvejais, kai vėlesniu Teisingumo Teismo sprendimu nacionalinė nuostata pripažįstama prieštaraujančia Sąjungos teisei, įsiteisėjusio administracinio sprendimo panaikinimas, kuris nėra palankus valstybės narės valdžios institucijai, gali būti pateisinamas, tačiau įsiteisėjusio civilinėje byloje priimto sprendimo, kuriuo sprendžiami dviejų privačių asmenų privatinės teisės santykiai, panaikinimas gali būti netinkamas dėl teisinio saugumo priežasčių. Dėl šios priežasties Rumunijoje taikyto pobūdžio įstatymų leidybos sprendimas, kuriuo tokia galimybė sudaryta administraciniame procese, tačiau negalima civiliniame procese, savaime nepažeidžia lygybės prieš įstatymą principo.

52. Tačiau lygybė prieš įstatymą yra kitokia teisės norma negu lygiavertiškumo principas. Kaip nurodyta Komisijos rašytinėse pastabose, tuo atveju, jeigu *res judicata* principo išimtis Rumunijos teisėje numatyta atsižvelgiant į vėlesnius Konstitucinio Teismo sprendimus, kuriuose buvo ginčijamas ankstesnių teismo sprendimų (visuose vidaus teismuose) teisingumas⁵⁰, pagal lygiavertiškumo principą taip pat gali būti reikalaujama, kad išimtis būtų taikoma ir Teisingumo Teismo sprendimams, susijusiems su Sąjungos teise⁵¹.

53. Nors šis argumentas ir nepatenka į prašymo priimti prejudicinį sprendimą apimtį⁵², mano nuomone, lygiavertiškumo principas būtų pažeistas, jeigu vėlesniu nacionalinio konstitucinio teismo sprendimu būtų sudaryta galimybė atnaujinti procesą dėl anksčiau civilinėje byloje priimto sprendimo ir susigrąžinti nepagrįstai nustatytą mokestį, o teismo sprendimu tai nebūtų įmanoma. Tokiu atveju nacionaline Konstitucija paremtoms teisėms būtų taikoma didesnė apsauga negu Sąjungos teisėje numatytoms teisėms – joms nebūtų taikoma apsauga, lygiavertė nacionaline teise paremtos šios kategorijos teisėms. Panaši asimetriją pagal Rumunijos civilinio proceso kodekso 322 straipsnio 9 dalį pastebima ir kalbant apie Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Teisingumo Teismo sprendimų pasekmes.

VI – Išvada

54. Remdamasis pirmiau pateikta analize, į *Tribunalul Sibiu* prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktą klausimą siūlau atsakyti taip:

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis ir Teisingumo Teismo praktikoje įtvirtintas veiksmingumo principas nedraudžia nacionalinių nuostatų, pagal kurias, kai pažeidžiamas Sąjungos teisės viršenybės principas, leidžiama atnaujinti bylą tik dėl administracinėse bylose priimtų nacionalinių teismų sprendimų, tačiau neleidžiama tuo pačiu pagrindu atnaujinti bylos dėl

49 — Primintina, kad vienodo požiūrio principas, kurio esmė pripažinta Chartijos 20 straipsnyje, reikalauja, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai ir kad skirtingos situacijos nebūtų vertinamos vienodai, jeigu tai nėra objektyviai pagrįsta. Žr. Sprendimo *Chatzi* (C-149/10, EU:C:2010:534) 63 ir 64 punktus ir jame nurodytą teismo praktiką.

50 — Primintina, kad tokios pasekmės išplaukia iš Civilio proceso kodekso 322 straipsnio 10 dalies, kuri, remiantis Įstatymo Nr. 554/2004 21 straipsnio 1 dalimi, taip pat taikoma administracinėse bylose.

51 — Šiuo atveju Komisija remiasi Sprendimu *Weber's Wine World Handels GmbH ir kt.* (C-147/01, EU:C:2003:533).

52 — Primintina, kad pagal nusistovėjusią praktiką, atsakydamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas gali atsižvelgti į visas atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, net jeigu jos nepaminėtos prašymą pateikusių teismo. Žr., pvz., Sprendimo *Efir* (C-19/12, EU:C:2013:148) 27 punktą.

nacionalinių teismų sprendimų, priimtų civilinėse bylose. Tam taikoma sąlyga, kad turi būti pakankamai aišku, koks procesas taikomas siekiant pašalinti atitinkamą Sąjungos teisės pažeidimą, ir kad įsiteisėjusiu teismo, kuris turėjo *ex officio* pripažinti, kad neturi kompetencijos, sprendimu negalima užkirsti kelio dėl teisių apsaugos kreiptis į kompetentingą teismą.

Remiantis lygiavertiškumo principu, draudžiama taikyti nacionalines nuostatas, pagal kurias leidžiama atnaujinti procesą dėl nacionalinių teismų sprendimus civilinėse bylose dėl vėliau nacionalinio Konstitucinio Teismo arba Europos Žmogaus Teisių Teismo priimto sprendimo, tačiau neleidžiama dėl vėlesnio Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo.